

De meerderheid is nog altijd een minderheid

Anne Van Lancker

Europees Parlementslid

Bij verjaardagen horen geschenken, wordt er teruggeblikt op wat voorbij is en worden plannen gemaakt voor de toekomst. Op de 50ste verjaardag van het vrouwenstemrecht is dat niet anders. Artikelenreeksen in kranten en interviews met vrouwelijke politica doen hun best om het geweten van België wakker te schudden. Want wie dacht dat de invoering van actief en passief stemrecht voor vrouwen automatisch zou zorgen voor sekse-evenwicht in de politiek komt bedrogen uit. Zelfs vandaag is amper 15% van de verkozenen een vrouw. De grote doorbraak van vrouwen in de politiek laat wel heel lang op zich wachten.

Miet Smet deed de vrouwen een lijvig boek cadeau over *Vrouw en politiek in België*, dat naast 'klassiekers' van Denise Deweerdt, René Van Mechelen en vele anderen, een ereplaats verdient in de boekenkast van elke politicus, na aandachtige lectuur uiteraard. Bij de voorstelling van het boek van Leen Van Molle en Eliane Gubin ontlokte de ondervertegenwoordiging van de vrouwen Louis Tobback verontschuldigingen. Een soort van *Wiedergutmachung*, noemde hij het. Niets te vroeg eigenlijk.

De invoering van het vrouwenstemrecht in 1948 maakte in België eindelijk een einde aan meer dan een eeuw van politieke uitsluiting op grond van geslacht. Toevallig werd in datzelfde jaar ook de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens afgekondigd. Artikel 21 van dat Verdrag stelt het recht op volwaardig burgerschap centraal. Ongelooflijk toch dat vrouwen in België nog maar 50 jaar over alle politieke rechten beschikken. Dat het vrouwenstemrecht er in 1948 uiteindelijk toch kwam, hebben de vrouwen trouwens niet te danken aan de socialisten. Het gelijkheidsdenken in het spoor van de Franse Revolutie en het utopisch socialisme dat de BWP

in de *Beginselverklaring van Quaregnon* (1894) nog uitdrukkelijk deed kiezen voor het "algemeen stemrecht zonder onderscheid van sekse" werd bij de eeuwwisseling om electorale redenen in de diepvries gestoken. Een alliantie met de liberalen moest de meerderheidspositie die de katholieke partij sinds 1884 had, breken. Vrouwenstemrecht zou de katholieke partij nog lang stevig in het zadel houden, want de domme, slecht opgeleide en slaafse vrouwtjes luisterden teveel naar mijnheer pastoor. Eens de BWP aan de macht zou de nieuwe socialistische maatschappij vanzelf voor gelijke rechten zorgen. Dezelfde electorale berekeningen - niet het feminisme! - maakten van de katholieke partij destijds een grote voorstander van vrouwenstemrecht.

Hoewel voor- en tegenstanders na de verkiezingen van 1949 moesten toegeven dat de vrouwelijke kiezers niet voor een politieke aardverschuiving hadden gezorgd, is de discussie over gelijke politieke rechten tussen mannen en vrouwen nog lang daarna voorwerp gebleven van politiek getouwtrek. In socialistische kringen moest de vrouwenstrijd bovendien een stap opzietten voor de klassenstrijd. Solidariteit tussen vrouwen was uit den boze, want burgerlijke feministen waren klassenvijanden en christelijke feministen waren te paaps. "J'ai toujours cru que le combat féministe devait être mené dans l'ensemble du combat social et j'ai été battue...", zuchtte Isabelle Blum, de tweede socialistische vrouw die - door uitsluitend mannelijke kiezers uiteraard - in 1936 werd verkozen, in een interview.

Waarom deze oude koeien uit de gracht gehaald op een moment dat in geen enkele democratische partij de legitimiteit van gelijke rechten nog in twijfel wordt getrokken? Om vele redenen. Ten eerste omdat gelijke rechten nog altijd niet meer dan papieren rechten zijn. Alleen de

senaat, die na de grondwetswijziging niet langer in het brandpunt van de politieke actualiteit staat, en het Europees Parlement waar vrouwen geen strijd met al zetelende mannen moesten aangaan, tellen een behoorlijke vrouwelijke vertegenwoordiging. Verdelende sociale rechtvaardigheid, waarbij alle groepen en lagen van de bevolking een evenwaardige plaats krijgen in de maatschappij, wordt nooit spontaan bereikt. Politieke partijen hebben nog niet lang doer dat gelijkheid geforceerd moet worden. En ook dat besef kwam niet vanzelf. Het feestboek van het Vrouwen Overleg Komitee, *25 vrouwendagen in woord en beeld*, laat zien hoe een samenwerkingsverband van vrouwenorganisaties nodig was, "geboren uit verontwaardiging en dissidentie", om de feministische solidariteit de partijloyauteit te doen doorkruisen. Vrouwen moeten voor vrouwen stemmen. Dus kwamen er sinds de jaren '70 'stem-vrouw-acties'. Het succes is relatief, want stemmen op onverkiesbare vrouwen dient uiteraard alleen als publieke aanklacht tegen partijen die de vrouwelijke helft van de samenleving niet serieus nemen. Vrouwen voelen zich trouwens politiek machtelozer. Stemmen heeft geen zin, politici zijn niet geïnteresseerd in hun mening en in de dingen die zij belangrijk vinden. Vrouwen zijn dan ook minder dan mannen lid van een politieke partij. Ze zouden ook massaal afhaken als er geen stemplicht meer was. Dus is er meer nodig dan sensibiliseringsacties.

Sinds 1980 wordt er met de regelmaat van de klok heftige discussie gevoerd over quota. Toch was het wachten op de wet-Tobback-Smet in 1994 voor quota op lijsten een feit waren. In een erg zwakke vorm weliswaar, zonder garanties op verkiesbare plaatsen en zonder sancties. Marc Van Peel mag dan al straffe taal spreken als hij zich engageert om één derde effectief verkozen vrouwen naar Kamer, Senaat en Vlaams Parlement te sturen, toch blijven zowel de CVP als de VLD zich voorlopig hardnekkig verzetten tegen wettelijk gegarandeerde quota. De macht van de mannen is het geduld van de vrouwen, klonk het op de vrouwendag in 1993. Plaatsen op de verkiezingslijsten zijn duur, zeker in partijen die niet met reuzensprongen vooruitgaan. Zonder spijkerharde garanties zal dat nog wel lang zo blijven.

Vrouwen moeten dan maar bewijzen dat ze anders en beter zijn. In veel gevallen doen ze dat ook nog. Waarom beginnen vrouwen over abortus, gelijk loon, deeltijdwerk, kinderrechten of vrouwenmishandeling? Juist, omdat zij daar het meest last van hebben. Ze vertolken daarmee trouwens de mening van de witte comités, buurtwerkingen en actiegroepen, waar vrouwen opvallend de meerderheid uitmaken. Maar dat maakt van die thema's nog geen vrouwenbelangen. En als de televisiecamera's draaien in de onderzoekscommissies over misbruik van kinderen of mensenhandel, zijn de woordvoerders overwegend mannen. Want dan gaat het over justitie, en dat blijft hoofdzakelijk een mannenzaak, Lieckendael en Thily ten spijt. Toch blijven vrouwen koppig moeilijke thema's aansnijden, ondanks alle tegenwind in eigen partij. Of is het u ook nog niet opgevallen dat de Parlementsleden die in Kamer, Senaat of Vlaams Parlement dapper blijven pleiten voor meer menselijkheid in het asielbeleid en meer rechten voor migranten hoofdzakelijk vrouwen zijn?

Vrouwen draaien ook op een andere manier mee in het politieke bedrijf: met minder verbaal hanengedrag, wat meer collegialiteit, met meer dossierkennis vaak. Hoewel er natuurlijk ook veel macha's in de politiek rondlopen en politiek in essentie een machtsspel blijft. Toch zou het ook voor de politieke cultuur een goede zaak zijn wat meer vrouwen binnen te halen. Om gezinsonvriendelijke en niet erg efficiënte politieke praktijken op de vuilnisbelt te gooien bijvoorbeeld: de oeverloze debatten, maratonzittingen op de meest waanzinnige uren, het lobbywerk achter de schermen, de palavers in voetbalstadions en de obligate pensenkermisseries. Politiek zal altijd een tijdsintensieve bezigheid blijven, vergaderingen moeten doorgaan op uren dat mensen niet werken, contact met de kiezers veronderstelt natuurlijk ook inzet tijdens het weekend. Maar het kan echt wel anders. Toch vind ik overdreven aandacht voor het verschil gevaarlijk. Hinderpalen voor vrouwen in de politiek beklemtonen, stoot af. Slachtofferschap en geklaag hebben het als wapen in de strijd voor gelijke rechten nooit goed gedaan. Vrouwen moeten niet in de politiek omwille van de speci-

fieke problemen die ze aanbrengen of omwille van hun typische rol, want dat verbant hen naar gedoogzones waar ze niet op het terrein van mannen komen. Terwijl het eigenlijk gaat over elementaire fatsoensregels, over gelijke rechten op politieke participatie.

Dat vrouwen niet de enige groep zijn in de samenleving die het moeilijk hebben om hun stem te laten horen, bewijst de actuele discussie over het migrantenstemrecht. Natuurlijk lopen vergelijkingen met de slepende kwestie van de vrouwelijke vertegenwoordiging in de politiek mank. Want vrouwen zijn geen minderheid, maar een meerderheid. En ze hebben een Belgisch of een Europees paspoort. Al geldt dat Europees paspoort in België nog altijd niet als volwaardig entreeticket voor de gemeenteraadsverkiezingen. Toch hebben de socialistische vrouwen en de organisatoren van de Internationale Vrouwendag gelijk om uitgerekend nu de geschiedenis van het vrouwenstemrecht te koppelen aan het stemrecht voor migranten.

Ook in het debat over migrantenstemrecht spelen electorale motieven een doorslaggevende rol. Al is het dan niet langer de schrik voor het kiesgedrag van de migranten zelf, maar wel de angst voor het afhaken van de traditionele kiezers en de hete adem van het Blok. Ook hier wordt gezegd dat stemrecht niet het alfa en

omega is van emancipatie, dat recht op werk en een degelijke opleiding van veel groter belang zijn. Terwijl het ook hier zou moeten gaan over elementaire fatsoensregels en recht op politieke participatie gewoon een logisch gevolg zou moeten zijn van gelijkheidsdenken. Tenminste als men ervan uitgaat dat mensen die hier een tijdlang wonen als volwaardig burger, en dus met alle rechten en plichten, moeten betrokken worden bij het beleid van hun gemeente. En als men gelooft dat het een slechte zaak is om eerste-, tweede- en derderangsburgers te creëren met verschillende rechten en plichten, louter en alleen op basis van hun nationaliteit. Het Europees burgerschap zou aan werfkracht winnen als deze discriminaties eindelijk zouden verdwijnen.

De SP heeft alvast kleur bekend en pleit voor gemeentelijk stemrecht voor migranten, al klinkt die eis wel erg stilletjes. Bovendien moeten alle grote partijen samen over de streep omwille van de vereiste tweederde meerderheid. Sommige van die partijen hebben de kar wel erg vol geladen door stemrecht te koppelen aan allerlei extra voorwaarden. In 1998 hebben vrouwen na 50 jaar stemrecht nog altijd geen echt gelijke rechten in de politiek. Vraag blijft of migranten in 1998 uitzicht krijgen op wettelijke gelijkheid. De meerderheid is in België nog altijd een minderheid.